

ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΙΣΜΟΣ

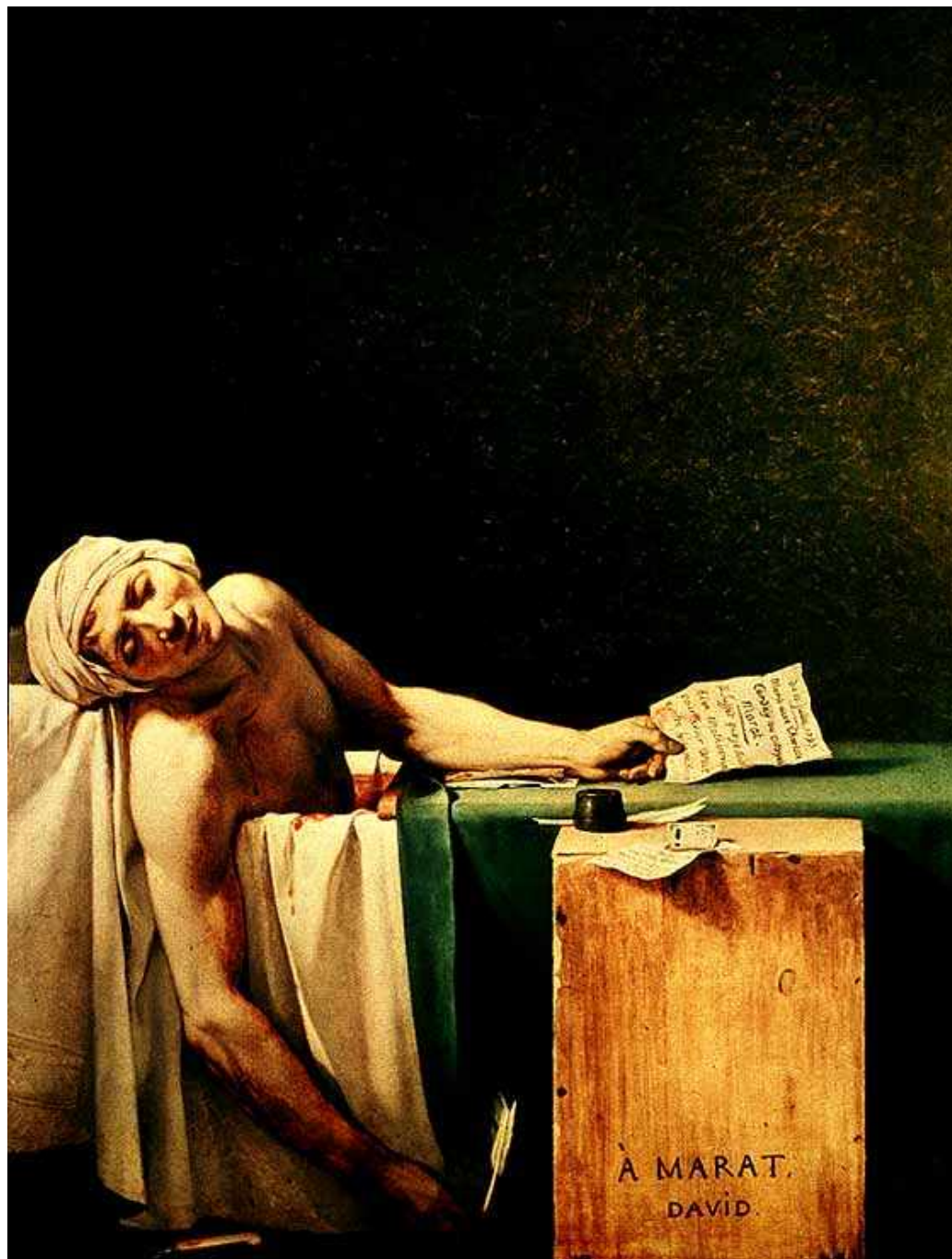

ИЗДАНИЕ 2000

INGRES, *Journal of the American Academy of Religion*

ALING 157-200

ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΙΣΜΟΣ

Στο δεύτερο μισό του 18ου αιώνα στην Ευρώπη, η φιλοσοφία του Διαφωτισμού οδήγησε στην διαμόρφωση νέων αντιλήψεων για το κόσμο, οι οποίες στηρίχτηκαν στην λογική και την πίστη για την ανθρώπινη πρόοδο.

Το πρώτο μισό του 19ου αιώνα, ο δυτικός κόσμος γνωρίζει μια σειρά από ριζικές ανακατατάξεις. Η Γαλλική Επανάσταση (1789-1796) θέτει νέες βάσεις στην οργάνωση της κοινωνίας, της πολιτείας και του κράτους, καθώς και στην σχέση του ανθρώπου με το κοινωνικό σύνολο.

Τα δικαιώματα του ανθρώπου, η ατομική ελευθερία, η έννοια του έθνους και του πολίτη, η πολιτική αρετή και η συλλογική πρόοδος χαρακτηρίζουν το τέλος του 18ου και την αρχή του 19ου αιώνα. Από την Αγγλία ξεκινά η ραγδαία εκβιομηχάνιση, η ανάπτυξη του εμπορίου, η νέα κατανομή του κέρδους και η κοινωνική άνοδος της αστικής τάξης. Νέοι κόσμοι και καινούργιες αποικίες προστίθενται στα κράτη της Ευρώπης.

Ο νεοκλασικισμός, ήταν το ρεύμα της τέχνης που επικράτησε από το 1750 έως και τις πρώτες δεκαετίες του 19ου αιώνα και εξέφρασε την επαναστατική ορμή και τα υψηλά οράματα της κοινωνίας.

Έχουμε μια αναβίωση του ηρωικού πνεύματος, μια έντονη αφοσίωση στα ιδανικά του έθνους και της πατρίδας. Δημιουργείται μια στροφή στα πρόσωπα και τις αξίες και τα ιδανικά της κλασικής αρχαιότητας, με μια έντονητi αρχαιολατρία που εκφράζεται με πολλούς τρόπους. Είναι η περίοδος της “μεγάλης περιήγησης”, δηλαδή νεαροί από 20 ετών ταξιδεύουν σε πολιτιστικούς θησαυρούς της Ιταλίας, για να γνωρίσουν τις κοιτίδες του πολιτισμού (Ρώμη Φλωρεντία, Νάπολη), να δουν έργα τέχνης, αρχαιολογικούς χώρους και να αποκτήσουν κλασική παιδεία, σαν εισιτήριο για την επαγγελματική τους εξέλιξη. Ταυτόχρονα ιδρύεται το

Ζακ-Λουί Νταβίντ (1743-1825),
Αυτοπροσωπογραφία 1794 81×64. Παρίσι, Λούβρο

Ο Νταβίντ θεωρείται ο εισηγητής του νεοκλασικισμού στην Γαλλία, στην πιο ηρωική μορφή. Επίσημος ζωγράφος της Γαλλικής Επανάστασης και του Ναπολέοντα. Συμμετείχε στα πολιτικά δρώμενα, ενώ γύρω στους 400 εκπροσώπους και μαθητές τον ακολουθούσαν ντυμένοι με αρχαιοελληνικές χλαμύδες και μελετούσαν την αρχαία ελληνική τέχνη. Πολλοί απ' αυτούς μάλιστα, υποστήριζαν την καταστροφή πολλών εκθεμάτων του Λούβρου, γιατί πίστευαν σ' ένα είδος απλής, αγνής τέχνης. Πολλές φορές υπέγραφε ο ίδιος έργα τους. Μετά την ήττα του Ναπολέοντα στο Βατερλώ, αυτοεξορίστηκε στις Βρυξέλλες, όπου και πέθανε.

Ο νεοκλασικισμός μεταξύ του 1750 και 1830 περιλαμβάνει την εποχή του Λουδοβίκου ΙΣΤ', την Γαλλική επανάσταση και την περίοδο της αυτοκρατορίας του Ναπολέοντα.

Επαναστατώντας ενάντια στους περιορισμούς της συγκεντρωτικής μοναρχίας στην Γαλλία στις μέρες της παρακμής της, ο Νταβίντ αγκάλιασε τις αλλαγές που έφερε η Επανάσταση του 1789.

Ζακ-Λουί Νταβίντ (1743-1825),

Πάτροκλος 1780

Ο νεοκλασικισμός ξεκινά από την Ρώμη και μετά απλώνεται στο Παρίσι, όπου εκείνη την εποχή υπήρχε έντονη κυριαρχία στις εικαστικές τέχνες. Υπήρχαν καλλιτεχνικά καφέ με έργα τέχνης που προορίζονταν για πώληση στην νέα ανερχόμενη αστική τάξη.

Μετά την Γαλλική επανάσταση, πολλοί πλούσιοι είχαν σκοτωθεί στην γκιλοτίνα κι έτσι τα έργα τέχνης φτάνουν στα χέρια των νέων αστών. Οι νέοι αστοί έπρεπε να είναι πρότυπα αρετής εγκρατείς, σωματικά και πνευματικά και αφοσιωμένοι πολίτες.

Στο έργο αυτό, είναι επηρεασμένος από τον Καραβάτσο και τις έντονες αντιθέσεις.

Ζακ-Λουί Νταβίντ (1743-1825),
"Ο όρκος των Ορατίων" (1784- 1785), λάδι, 3,30 x 4,27 μ.,
Παρίσι, Λούβρο.

Τα έργα τέχνης της κλασικής αρχαιότητας, θα μπορούσαν να αποτελέσουν πρότυπο. Η μίμηση της αρχαιότητας θα οδηγούσε έτσι στην απλότητα της φύσης όπου κυριαρχεί το αληθινό, το μέτρο και ο κανόνας, με αποτέλεσμα την ηθική και πολιτική αναγέννηση της ανθρωπότητας. Η ελληνική τέχνη αναγνωρίζεται ως "ο ιδανικός τύπος", ως εκ τούτου "η μίμηση" αυτού του ιδανικού τύπου μπορεί να διαφυλάξει τις αισθητικές και τις ηθικές αξίες που δεν χάθηκαν με το πέρασμα του χρόνου.

Ο Νταβίντ εξυμνεί στο έργο αυτό την πολιτική αρετή και τον πατριωτισμό των Ορατίων, οι οποίοι ορκίζονται να πεθάνουν για την ελευθερία της πατρίδας τους. Ο καλλιτέχνης έχει αποδώσει με εύγλωττο τρόπο την αποφασιστικότητα των τριών Ρωμαίων αδελφών να θυσιαστούν για την πατρίδα, η οποία μπορεί να γίνει χωρίς αμφιβολία κατανοητή από όλους και σε όλες τις εποχές. Το θάρρος και η αποφασιστικότητα των ανδρών αντιτίθενται στην περισυλλογή των γυναικών. Οι συγκρατημένες κινήσεις, τα ρούχα, η απλότητα του χώρου και οι χρωματικές επιλογές μάς παραπέμπουν στα ανάγλυφα έργα της ελληνικής τέχνης. Η ένταση των ανδρικών σωμάτων, αλλά και των γυναικείων, θυμίζει εκείνη των κλασικών αγαλμάτων. Το κεντρικό σημείο του πίνακα είναι τα σπαθιά και τα ενωμένα χέρια των αδελφών. Το έργο χαρακτηρίζεται από μια ισορροπημένη οργάνωση των μορφών, τον περιορισμό της οπτικής φυγής προς το βάθος του πίνακα και τα έντονα θερμά χρώματα.

Επηρεασμένος από τον πίνακα του Ραφαήλ "Σχολή των Αθηνών", με

Ζακ-Λουί Νταβίντ (1743-1825),

Ο θάνατος του Σωκράτη. 1787 139×196. Νέα Υόρκη, Μητροπολιτικό Μουσείο

Το έργο αυτό θεωρήθηκε ότι ασκούσε έμμεση κριτική στις αδικίες που είχαν διαπραχθεί από τους Γάλλους επαναστάτες (την περίοδο του Ροβεσπιέρου).

Βλέπουμε τον Πλάτωνα, καθισμένο και ακίνητο στα αριστερά του πίνακα με την πλάτη του να ακουμπά στο κρεβάτι. Σύμφωνα με πηγές ο Πλάτωνας δεν ήταν παρών στο θάνατο του Σωκράτη.

Ο Σωκράτης κρατά το κύπελλο και δείχνει προς τον ουρανό με το χέρι του, όπως ο Πλάτωνας στην σχολή των Αθηνών, του Ραφαήλ.

Έτσι συμβολίζεται η ιδεαλιστική αντίληψη του Σωκράτη, σχετικά με την αθανασία της ψυχής. Ο Σωκράτης ακολουθεί τον εξιδανικευμένο τρόπο της εποχής, είναι νέος και δυνατός, σε αντίθεση με τον Πλάτωνα που είναι λυπημένος και γερασμένος, ενώ ήταν νεότερος του Σωκράτη.

Στον πίνακα αυτόν, ο Σωκράτης μπορεί να συνδεθεί και με τον Ιησού και τους μαθητές του, καθώς στον πίνακα αριθμούνται 12 πρόσωπα.

Ζακ-Λουί Νταβίντ,
"Ο έρωτας του Πάρη και της Ελένης" (1788),
λάδι, 1,46 x 1,81 μ., Παρίσι, Λούβρο.

Η καθαρότητα των κορμιών, η χάρη της κίνησης και ο πλούτος των υφασμάτων του Πάρη και της Ελένης, οι οποίοι βρίσκονται στο κέντρο του πίνακα και αποτελούν ένα σύμπλεγμα, δίνουν την εντύπωση ενός γλυπτού. Σκόπιμα ο καλλιτέχνης έχει αποκόψει κάθε φυγή προς το βάθος του πίνακα. Η διάρθρωση του εσωτερικού χώρου, οι διακοσμητικές λεπτομέρειες, η στοά με τις Καρυάτιδες, τα έπιπλα φανερώνουν την επίδραση της κλασικής αρχαιότητας και τις πηγές του Νεοκλασικισμού.

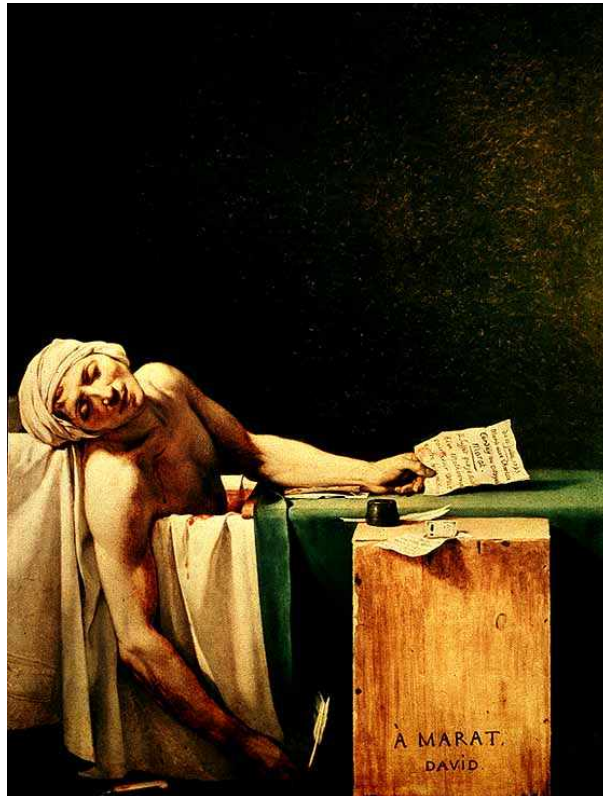

NTABINT, ΖΑΚ-ΛΟΥΙ. (1748 - 1825)

Ο Λαβουαζιέ με τη γυναίκα του, λάδι. 1788. 260×195. Νέα Υόρκη, Μητροπολιτικό Μουσείο

Με την κατηγορία της προδοσίας, αποκεφαλίζεται στο Παρίσι κατά την Γαλλική Επανάσταση ο διάσημος επιστήμονας, πατέρας της σύγχρονης χημείας, Αντουάν Λαβουαζιέ. Πριν την Γαλλική Επανάσταση ο Μαρά, Γάλλος δημοσιογράφος και επίδοξος χημικός, υποβάλλει υποψηφιότητα για την Γαλλική Ακαδημία Επιστημών, ο Λαβουαζιέ ορίστηκε κριτής/εισηγητής, κάνει σκληρή κριτική στις ιδέες του Μαρά, με αποτέλεσμα να απορριφθεί. Ο Μαρά ξεκινά πόλεμο δημοσιογραφικά στον Λαβουαζιέ, κατηγορώντας ότι “εμπόδιζε την ανανέωση του αέρα στο Παρίσι” και ότι “νόθευε τον καπνό που αγόραζαν οι Γάλλοι πολίτες”. Οι κατηγορίες προφανώς ήταν γελοίες, αυτό όμως δεν εμπόδισε το επαναστατικό δικαστήριο, έπειτα από σύντομη διαδικασία, σε αποκεφαλισμό.

Ένας μάλιστα δικαστής είπε ότι η Δημοκρατία δεν έχει ανάγκη από επιστήμονες”. Ύστερα από ενάμιση χρόνο η γαλλική κυβέρνηση αποκατάστησε τη μνήμη του μεγάλου επιστήμονα, ανακαλώντας όλες τις κατηγορίες.

Ζακ-Λουί ΝταΒίντ (1743-1825)
"Ο θάνατος του Μαρά" (1793),
λάδι, 1,65 χ 1,26 μ., Βρυξέλλες, Βασιλικό Μουσείο Καλών Τεχνών.

Σ' αυτό το έργο ο ΝταΒίντ δεν απεικονίζει μονάχα το θάνατο του ήρωα της Γαλλικής Επανάστασης, αλλά το θάνατο ενός ανθρώπου που πεθαίνει υποστηρίζοντας τις ιδέες του. Ο Μαρά αφήνει την τελευταία του πνοή με την πένα ακριβώς δίπλα του, σύμβολο της ελευθεροτυπίας και της υπεράσπισης των ανθρώπινων ελευθεριών. Στην απόδοση του θέματος δεν υπάρχουν περιττές λεπτομέρειες, η προοπτική απουσιάζει και τα αντικείμενα είναι λιτά, ενώ το Βλέμμα του θεατή συγκεντρώνεται στο φωτισμένο, γαλήνιο πρόσωπο του Μαρά. Κανένα ίχνος πόνου ή αγωνίας δε σκιάζει το πρόσωπο του ήρωα, που πεθαίνει για τα ιδανικά της πατρίδας του.

Το έργο του θεωρήθηκε η Πιετά της Επανάστασης. Ο Νταβίντ οργάνωσε για άλλη μια φορά μια εντυπωσιακή κηδεία, και ο Μαρά, κηδεύτηκε στο Πάνθεον.

Ζακ-Λουί Νταβίντ (1743-1825),
Σαβίνες 1795-1799 Παρίσι Λούβρο

Ο Γάλλος ζωγράφος Πουσέν είχε κάνει νωρίτερα τον πίνακα “η αρπαγή των Σαβίνων”, που περιγράφει την αρπαγή των Σαβίνων από τους Ρωμαίους και έγινε αιτία πολέμου ανάμεσα στους δύο λαούς.

Ο Νταβίντ στον πίνακα του “οι Σαβίνες”, περιγράφει την παρέμβαση των Σαβίνων γυναικών για τον πόλεμο μεταξύ των Ρωμαίων και των Σαβίνων - ο πόλεμος ξεκίνησε αφού μεσολάβησε κάμποσο χρονικό διάστημα, μέσα στο οποίο οι Σαβίνες αγάπησαν τους απαγωγείς τους και απέκτησαν μαζί τους παιδιά.

Με τη παρέμβαση τους όμως κατάφεραν να σταματήσει ο πόλεμος και να γίνει ειρήνη. Αυτή ακριβώς η παρέμβαση είναι η θαυμάσια ζωγραφική συνθεση του Νταβίντ.

Βλέπουμε τις γυναίκες να προσπαθούν να εμποδίσουν την αναμέτρηση ανάμεσα στους Ρωμαίους και τους Σαβίνους.

Στην αριστερή πλευρά βλέπουμε σε πρώτο πλάνο, τον αρχηγό των Σαβίνων, να κρατά ξίφος και ασπίδα. Στην απέναντι πλευρά, πάλι σε πρώτο πλάνο, στέκεται με την ασπίδα και το κοντάρι, ο αρχηγός των Ρωμαίων, ο Ρωμύλος. Τον αναγνωρίζουμε από το σύμβολο στην ασπίδα του, την λύκαινα του Καπιτωλίου και το όνομα της Ρώμης από κάτω. Ανάμεσα στους αρχηγούς θαρραλέες γυναίκες προσπαθούν να εμποδίσουν την σύγκρουση.

Μαντάμ Ρεκαμιέ. 1800 174×224 Παρίσι, Λούβρο

Ξαπλωμένη στο αρχαιοελληνικό ανάκλιντρο, με την ομορφιά των αρχαίων αγαλμάτων, την γλυκύτητα και την ηρεμία. Βλέπουμε την απουσία του φόντου και την απουσία λεπτομερειών ενώ οι κίτρινες αποχρώσεις κυριαρχούν.

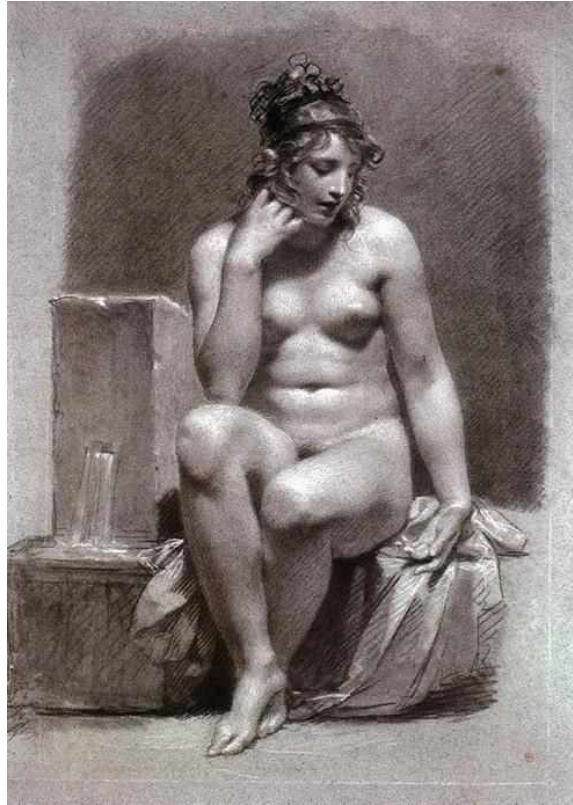
Ζακ-Λουί Νταβίντ (1743-1825),
Ο Ναπολέων διασχίζοντας τις Άλπεις. 1801 260×221 Chateau de
Malmmaison, Musee national

Στην έντονη αρχαιολατρία συνέβαλε και ο Ναπολέοντας υιοθετώντας την νεοκλασική αισθητική και τα νεοκλασικά ιδεώδη ως μέσο προπαγάνδας. Ο Νταβίντ ήταν θαυμαστής του Ναπολέοντα από την πρώτη τους συνάντηση, εντυπωσιασμένος από τα κλασικά χαρακτηριστικά του Βοναπάρτη.

Μετά το επιτυχημένο πραξικόπημα του Ναπολέοντα το 1799, ανατέθηκε από τον ίδιο, στον Νταβίντ να τιμήσει την τολμηρή του διάβαση των Άλπεων. Παρόλο που ο Ναπολέων είχε διασχίσει τις Άλπεις πάνω σ' ένα μουλάρι, ζήτησε να τον απεικονίσουν "ήρεμο πάνω σ' ένα φλογερό άλογο". Βλέπουμε σ' αυτόν τον πίνακα, κάποια γνωρίσματα του νεοκλασικισμού: εξιδανίκευση της μορφής που αποκτά ηρωική διάσταση, σαφήνεια και έμφαση στα περιγράμματα- η γραμμή υπερέχει του χρώματος, το μάτι συγκεντρώνεται στον Ναπολέοντα και το άλογο ενώ το φόντο είναι τελείως αδιάφορο, περιορισμένες λεπτομέρειες, απουσία προοπτικής και βάθους.

Στα πλαίσια της μεγαλομανίας του Ναπολέοντα, ο Νταβίντ έγραψε το όνομα του στα βράχια.

Μετά την ανακήρυξη της Αυτοκρατορίας, το 1804, έγινε ο επίσημος ζωγράφος του καθεστώτος. Όταν οι Βουρβόνοι επέστρεψαν στην εξουσία ο Νταβίντ συμπεριλήφθηκε στον κατάλογο των πρώην επαναστατών, επειδή ψήφισε την εκτέλεση του έκπτωτου βασιλιά Λουδοβίκου ΙΣΤ'. Ωστόσο ο Λουδοβίκος ΙΗ΄, του έδωσε αμνηστία και του πρόσφερε ακόμη

ΠΡΟΥΝΤΟΝ, ΠΙΕΡ-ΠΩΛ (1758 - 1823)

Το κεφαλόβρυσο. Άσπρο και μαύρο παστέλ.

Έφθασε στο Παρίσι το 1780, μετά από διαμονή 3 χρόνων στην Ιταλία , επηρεασμένος από την απλότητα και τον αισθησιασμό του Correggio και το σφουμάτο του Λεονάρντο ντα Βίντσι.

Ο Ναπολέων του ζήτησε πορτραίτα, οροφές και αλληγορικούς πίνακες.Οι πίνακες του βασίζονταν σε κλασικά κείμενα αρχαία πρωτότυπα, αλλά η ονειρικήτητα και η μελαγχολία του πλησίαζαν περισσότερο τον ρομαντισμό.Τα ασπρόμαυρα σχέδια του θαυμάστηκαν πολύ.

ΕΝΓΚΡ, ΖΑΝ ΝΤΟΜΙΝΙΚ ΩΓΚΥΣΤ (1780 – 1867),
Αυτοπροσωπογραφία στα 24 . 1804 , Chantilly, μουσείο Κοντέ

Θεωρείται ο σημαντικότερος εκπρόσωπος του νεοκλασικισμού στην κομψή μορφή του. Μαθητής του Νταβίντ, λάτρευε την αρχαιότητα και απεχθανόταν τον αυτοσχεδιασμό.

Ταξίδεψε στην Ιταλία (1806-1810) όπου μελέτησε την Ιταλική Αναγέννηση και τον Ραφαήλ, αλλά και τα έργα της κλασικής αρχαιότητας. Δίδασκε με ζήλο τις αρχές της κλασικής αρμονίας και ισορροπίας, την πειθαρχία στην απόλυτη ακρίβεια, έδινε βαρύτητα στο σχέδιο παρά στο χρώμα και τα έργα του έφθασαν στην υψηλότερη ποιότητα του κλασικού σχεδίου. Απέδιδε την ηρεμία των ευγενών συναισθημάτων χωρίς χρωματικές εξάρσεις, αποφεύγοντας τις πολλές και περιττές λεπτομέρειες. Τον ενδιέφερε κυρίως το γυμνό, ο ερωτισμός και η προσωπογραφία.

Έκανε πολλές προσωπογραφίες αστών της εποχής του και χαρακτηρίστηκε “ασύγκριτος καθρέπτης της αστικής κοινωνίας της εποχής του.

Θεωρήθηκε ο πρόδρομος του ρεαλισμού στην ζωγραφική και απομακρύνθηκε από το πομπώδες ύφος του Νταβίντ. Πολλά έργα του μοιάζουν με φωτογραφίες.

Κι όμως δεν περιορίστηκε σε μια ψυχρή και επιφανειακή μίμηση των κλασικών προτύπων, αλλά πέτυχε να προβάλει βαθύτερες πλαστικές αρμονίες, ακόμη να μεταδώσει τον αισθησιασμό ενός θέματος. Υπήρξε όμως πάντοτε, δεινός πολέμιος του ρομαντισμού.

Το 1806 κέρδισε υποτροφία και εγκαταστάθηκε στην Ρώμη για 10 χρόνια ,

Ζαν-Ογκύστ-Ντομινίκ Ενγκρ,
"Η λουόμενη" (1808),
λάδι σε μουσαμά, 146 x 0,95 μ., Παρίσι, Λούβρο.

Απέδιδε την ηρεμία των ευγενών συναισθημάτων χωρίς χρωματικές εξάρσεις, αποφεύγοντας και αυτός τις πολλές και περιττές λεπτομέρειες. Στη "Λουόμενη", καθώς από το έργο αυτό απουσιάζει κάθε υλική λεπτομέρεια, το γυμνό γυναικείο κορμί εξιδανικεύεται. Οι χρωματικές επιφάνειες των υφασμάτων που πλαισιώνουν το γυμνό κορμί, το φως, οι όγκοι των αντικειμένων και το κεντρικό θέμα είναι όλα ισορροπημένα και το καθένα τοποθετημένο σε άμεση σχέση με τη γενική εικόνα του έργου. Το μέρος αποτελεί τμήμα ενός συνόλου και με αυτή τη σχέση ορίζεται η αρμονία.

Έχει όλα τα χαρακτηριστικά των ζωγραφικών απόψεων του Ενγκρ για την απεικόνιση του γυμνού, αρμονία, περιγράμματα, απουσία προοπτικής και βάθους, εξιδανίκευση σώματος.

ΕΝΓΚΡ ΖΑΝ ΝΤΟΜΙΝΙΚ ΩΓΚΥΣΤ (1780 – 1867),
Ο Οιδίπους και η Σφίγγα. 1808 189×144εκ.Παρισι Λούβρο

Ο πίνακας αρχικά, έγινε σαν σπουδή ανατομίας μικρού σχήματος για κάποιο άλλο έργο. Ο Ενγκρ τον μεγένθυσε και τον έκανε ξεχωριστό πίνακα.

Είναι έργο ιστορικής σημασίας. Βρισκόμαστε σ' ένα βραχώδες άγριο τοπίο, σ' ένα βουνό κάπου έξω από την Θήβα, την οποία διακρίνουμε αμυδρώς στο βάθος. Η Σφίγγα, ένα μυθικό τέρας με λιονταρίσιο σώμα, φτερούγες στους ώμους και κεφάλι γυναίκας είναι μισοκρυμμένη στην σπηλιά έτοιμη να κατασπαράξει τον ταξιδιώτη που θα απαντήσει λάθος στα αινίγματα της.

Ο Οιδίποδας εμφανίζεται ως γυμνός ήρωας με την χλαμύδα του ριγμένη στον ώμο. Στο έδαφος, ένα πόδι και άλλα σκόρπια κόκκαλα μαρτυρούν τον κίνδυνο που διέτρεχαν όσοι δεν ήξεραν να λύσουν τον γρίφο.

Το πρώτο αίνιγμα: Ποιό ον το πρωί, στέκεται στα τέσσερα, το μεσημέρι στα δύο και το βράδυ στα τρία. Όποιος δεν μπορούσε να λύσει το αίνιγμα τον έσφιγγε μέχρι θανάτου. Ο Οιδίποδας απάντησέ ότι είναι ο άνθρωπος και έλυσε τον γρίφο. Τότε η Σφίγγα γκρεμίστηκε από τον βράχο και σκοτώθηκε.

Ωστόσο, ο ακριβής γρίφος που έδινε η Σφίγγα δεν είναι γνωστό από αρχαίες πηγές, αλλά από μεταγενέστερα κείμενα. Μια άλλη εκδοχή του γρίφου είναι: Ποιες αδελφές είναι αυτές, που η μία γεννά την άλλη καί με την σειρά της γεννά την πρώτη ; Η Ημέρα και η Νύχτα.

Το έργο είναι αλληγορικό με μυθικό περιεχόμενο και παριστάνει τον θρίαμβο του ανθρώπου πάνω στο τέρας.

Ζαν-Ογκυστ-Ντομινίκ Ενγκρ (1780-1867),
"Η αποθέωση του Ομήρου" (1827),
λάδι σε μουσαμά, 3,80 x 5,07 μ., Παρίσι, Λούβρο.

Ο Όμηρος περιστοιχίζεται από φιλοσόφους, καλλιτέχνες και "κλασικούς και μοντέρνους" συγγραφείς. Στους κλασικούς ο ζωγράφος τοποθετεί το Ραφαήλ και το Δάντη, ενώ στα σκαλιά, καθιστές, βρίσκονται η Ιλιάδα και η Οδύσσεια. Η μορφή του Ομήρου ακολουθεί τις περιγραφές που αφορούσαν το άγαλμα του Ολυμπίου Διός στην Ολυμπία και εκείνη την εποχή είχαν ευρεία διάδοση στη Γαλλία.

Από πολλούς το έργο θεωρήθηκε καρικατούρα και πως οι μορφές και τα έντονα χρώματα δεν ανταποκρίνονταν στα ιδεώδη του νεοκλασικισμού.

ΕΝΓΚΡ, ΖΑΝ ΝΤΟΜΙΝΙΚ ΩΓΚΥΣΤ (1780 – 1867)

Η κόμισσα ντε Ωσσονβίλ. 1845. 132×92. Νέα Υόρκη, The Frick Collection

Το αυστηρό ύφος του, πηγάζει από την απαίτηση του για αντικειμενικότητα και ακρίβεια στην οπτική απόδοση του πραγματικού. Επίμονος στις συνθετικές του αναζητήσεις ξεχωρίζει με την εξαιρετική επιμέλεια και οξυδέρκεια του σχεδίου του.

ΕΝΓΚΡ, ΖΑΝ ΝΤΟΜΙΝΙΚ ΩΓΚΥΣΤ (1780 - 1867)
Πορτραίτο της κυρίας Ντεβωσαί.

Εδώ βλέπουμε το πρότυπο της ομορφιάς, σύμφωνα με την εποχή, με την ευγενική φυσιογνωμία, την λευκή επιδερμίδα, την σχεδόν κλασική ομορφιά της αρχαιότητας.

ΕΝΓΚΡ ΖΑΝ ΝΤΟΜΙΝΙΚ ΩΓΚΥΣΤ (1780 – 1867),
Η μεγάλη οδαλίσκη. 1814. 91×62 Παρίσι μουσείο Λούβρου

Τα γυμνά του Ενγκρ είναι θελκτικά, συνήθως σ' ένα εξωτικό διάκοσμο, μ' έναν παντοδύναμο αισθησιασμό, ένα πάθος για την τελειότητα. Βλέπουμε έναν έρωτα για την ρευστή, κυματιστή γραμμή και για την φιλντισένια σάρκα και τα ζωγραφίζει με απόλυτη πειθαρχία και ακρίβεια στο ζωγραφικό του όραμα.

Η μεγάλη οδαλίσκη απεικονίζει μια σκλάβα σ' ένα σαράι. Ανήκε στην κατώτερη τάξη της ιεραρχίας του χαρεμιού υπηρετώντας τον σουλτάνο, τις γυναίκες του και τις παλλακίδες του ως καμαριέρα.

Εδώ έχουμε όλα τα χαρακτηριστικά της νεοκλασικής ζωγραφικής. Αρμονία, εναρμονισμένο σύνολο με προσοχή στο κέντρο, ξεκάθαρα περιγράμματα, απουσία προοπτικής και βάθους, εξιδανίκευση σώματος. Λένε ότι ο Μανέ, 20 χρόνια μετά θα φτιάξει την “Ολυμπία”, εμπνευσμένη από την οδαλίσκη. Μετά από ένα προσεκτικό κοίταγμα, κάποιος βλέπει πως η πλάτη της οδαλίσκης είναι 3 σπονδύλους πιο μεγάλη. Εκτέθηκε στο Σαλόν του 1829 αλλά χωρίς επιτυχία, λόγω της κριτικής για τις ανατομικές της ανακρίβειες, γεγονός που έκανε τους κριτικούς να τον διαχωρίσουν από τον δάσκαλο του, Νταβίντ.

Τα γυμνά αγαπημένο θέμα του Ενγκρ, ο οποίος εξιδανικεύοντας την φόρμα της γυναικείας μορφής, συχνά οδηγούνταν σε ανατομικά σφάλματα.

Μία άποψη ερευνητών λέει πως ο Ενγκρ, γνώριζε για την ανατομική ανακρίβεια, αλλά τοποθετώντας το κεφάλι της πολύ μακρύτερα από την λεκάνη της, απεικονίζει το χάσμα μεταξύ των σκέψεων της που

ΕΝΓΚΡ ΖΑΝ ΝΤΟΜΙΝΙΚ ΩΓΚΥΣΤ (1780 – 1867),
Η ασθένεια του Αντίοχου ή Αντίοχος και Στρατονίκη. 1840. 57×98
Chantilly μουσείο Κοντέ

Ιστορική ζωγραφική για την αγάπη και την θυσία. Το κεντρικό πρόσωπο είναι μια όμορφη γυναίκα που στάση της με το χέρι της στο πηγούνι, θυμίζει τα γυναικεία πορträίτα του Εγκρ.
Παρά το μικρό του μέγεθος, ήταν μεγάλη επιτυχία του Εγκρ.

ΕΝΓΚΡ ΖΑΝ ΝΤΟΜΙΝΙΚ ΩΓΚΥΣΤ (1780 – 1867)

Τα τούρκικα λουτρά. 1862 108×110εκ.Παρισι. Λούβρο

Το έργο αυτό προοριζόταν για τον πρίγκιπα Ναπολέοντα, αλλά θεωρήθηκε από την γυναίκα του ανήθικο και ο καλλιτέχνης το αντάλλαξε με μια αυτοπροσωπογραφία. Αργότερα ο Ενγκρ έδωσε διαφορετικό σχήμα στον πίνακα του. Στα τετράδια του, ο ζωγράφος αναφέρει κάποια σχόλια για το έργο του, “ Υπήρχαν εκεί, κάπου διακόσιες λουόμενες. Οι σοφάδες ήταν σκεπασμένοι με μαξιλάρια και το πάτωμα με πλούσια χαλιά. Οι γυναίκες ήταν ολόγυμνες. Ωστόσο δεν έβλεπες καμιά απρεπή χειρονομία, καμιά άσεμνη στάση “. Το θέμα απασχολούσε τον Ενγκρ πολλά χρόνια. Αλλά η οριστική παραλλαγή χρονολογείται το 1863. Ο καλλιτέχνης ήταν τότε 84 χρόνων. Ωστόσο, το έργο αυτό μπορεί να θεωρηθεί το αριστούργημά του, κατάληξη και σύνθεση όλων των θεμάτων που πολλές φορές τον είχαν απασχολήσει. Έργο εκτελεσμένο σε πολύ ώριμη ηλικία, χαρακτηρίζεται ωστόσο από ζεστασιά και φρεσκάδα. Υπάρχουν πολλά σχέδια του Ενγκρ που δείχνουν την μελέτη κάθε φιγούρας χωριστά και πολλές δοκιμές για την σύνθεση. Είναι φανερό ότι ο πίνακας αυτός δείχνει τις πιο καθαρές και τις λιγότερο συμβατικές αισθητικές αντιλήψεις του. Δεν χάνεται στις λεπτομέρειες, αλλά φροντίζει να μην εξασθενίσει η κεντρική ιδέα. Αρνείται να παρατηρήσει σχολαστικά την ανατομική πραγματικότητα. Το γυμνό στο πρώτο πλάνο δεξιά, δείχνει σε πιο βαθμό ο Ενγκρ ήξερε να μεταβάλλει την παραμόρφωση σε ρυθμική αρμονία.

ΕΝΓΚΡ ΖΑΝ ΝΤΟΜΙΝΙΚ ΩΓΚΥΣΤ (1780 – 1867),
Αυτοπροσωπογραφία

Ο Ενγκρ ήταν λάτρης του Ελληνικού Κλασικισμού και τον θεωρούσε την μοναδική αλήθεια στην τέχνη.

Έλεγε: Εγώ είμαι Έλληνας, η καρδιά μου στρέφεται προς την Ελλάδα, όπως το ηλιοτρόπιο στρέφεται προς τον ήλιο.

Φρειδερίκος φον Γκέρτνερ (1792-1847),
Τα Παλαιό Ανάκτορα της Αθήνας (σημ. Βουλή) (1836-1848).

Έργο του Βαυαρού αρχιτέκτονα Γκέρτνερ, είναι ένα από τα πρώτα νεοκλασικά κτίρια της πόλης. Είναι επιβλητικό και συγχρόνως απλά διακοσμημένο με δωρικούς κίονες, με ιδιαίτερη προσοχή στη συμμετρία. Τα σχέδια του έργου αυτού έγιναν υπό την επίβλεψη του βασιλιά Λουδοβίκου της Βαυαρίας, πατέρα του νεαρού Όθωνα.

Το 1830, με το Πρωτόκολλο του Λονδίνου, αναγνωρίστηκε η ανεξαρτησία της Ελλάδας κάτω από βασιλική διακυβέρνηση. Το 1834 πρωτεύουσα ανακηρύσσεται η Αθήνα, μια επαρχιακή πόλη 10.000 κατοίκων περίπου με κατεστραμμένα κτήρια, που κρατούσε όμως την αίγλη της στα μάτια των Φιλελλήνων της Ευρώπης, που με ιδεαλιστικό ενθουσιασμό θέλησαν να την αναστήσουν. Ανάμεσα τους ο Λουδοβίκος ο Α΄ της Βαυαρίας θα αναλάβει την διακυβέρνηση του νέου βασιλείου, με στόχο την οικονομική ανόρθωση και την πολιτισμική και ιστορική σύνδεση με την αρχαιότητα. Η ίδρυση του Σχολείου των Τεχνών το 1837, που το 1844 λειτουργούσε ως Σχολή Καλών Τεχνών, δείχνει την μέριμνα του κράτους για την καλλιτεχνική εκπαίδευση. Μέσα σ' αυτό το κλίμα που επεδίωκε από τη μια τη σύνδεση με το παρελθόν και από την άλλη την ένταξη στο ευρωπαϊκό πλαίσιο, ο Νεοκλασικισμός βρήκε πρόσφορο έδαφος να ανθήσει.

Καλλιτέχνες από την Ευρώπη καλούνται να σχεδιάσουν κτήρια, να φιλοτεχνήσουν ζωγραφικές παραστάσεις της επικαιρότητας, να διδάξουν στο Σχολείο των Τεχνών. Αυτοί, αλλά και αμέσως μετά Έλληνες που σπούδασαν στις Ακαδημίες της Ευρώπης, μεταφέρουν στην Ελλάδα τα στοιχεία της δυτικής τέχνης που θα ενσωματωθούν σε μια τέχνη με τα

Χανς Κρίστιαν Χάνσεν (1803-1883),
Το Πανεπιστήμιο (1839-1849), Αθήνα.

Από τα πιο σημαντικά έργα της αρχιτεκτονικής κατά την περίοδο της βασιλείας του Όθωνα ήταν η "αθηναϊκή τριλογία". Πρόκειται για τρία οικοδομήματα, έργα των αδελφών Χάνσεν, δηλαδή το Πανεπιστήμιο, έργο του Κρίστιαν Χάνσεν, και η Ακαδημία (1859) και η Βιβλιοθήκη (1888), έργα του Θεόφιλου Χάνσεν. Το Πανεπιστήμιο, με το ιωνικού ρυθμού πρόπυλο και με την απλότητα στη διάρθρωση των όγκων του, είναι ένα από τα πιο αρμονικά δείγματα της νεοκλασικής Αθήνας. Οι κεντρικοί χώροι του κτιρίου έχουν οργανωθεί σύμφωνα με μια τετράγωνη κάτοψη, με δύο αυλές, προκειμένου να ικανοποιήσουν τις βασικές λειτουργίες που επέβαλλε η χρήση του.

Θεόφιλος Χάνσεν (1813-1891),
Ακαδημία Αθηνών (1859).

Αυτό το έργο του Δανού αρχιτέκτονα, ο οποίος έχτισε στην Αθήνα μερικά από τα ωραιότερα οικοδομήματα της νεοκλασικής αρχιτεκτονικής, είναι επηρεασμένο από το Ερέχθειο και από το ναό του Απόλλωνα στις Βάσσειες.

Λύσανδρος Καυταντζόγλου (1811-1885),
Αρσάκειο (1845-1852) Αθήνα.

Η συμμετρία, τα περιορισμένα διακοσμητικά στοιχεία, η έμφαση στην πρόσοψη του δεύτερου ορόφου, η προβολή των δύο ακραίων τμημάτων, ο ιωνικός ρυθμός, τα αυστηρά ανοίγματα αποτελούν μερικό χαρακτηριστικά του έργου του Καυταντζόγλου, τα οποία στη συνέχεια θα εξελιχθούν. Ένα από τα κυριότερα έργα του, στο οποίο φαίνεται π επίδραση από την αρχιτεκτονική της Ευρώπης, είναι και το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο στην Αθήνα (1862-1876).

Λεωνίδας Δρόσης {1834-1882) "Απόλλων",
(1870 περίπου), μάρμαρο ύψος 3,60 μ, Ακαδημία Αθηνών.

Ο Δρόσης επηρεάστηκε από τα κλασικά πρότυπα της αρχαιότητας και με τη δεξιοτεχνία του δημιούργησε γλυπτά όπως αυτά που βρίσκονται στην Ακαδημία Αθηνών, από τα σημαντικότερα του είδους. Το άγαλμα του Απόλλωνα, καθώς και αυτό της Αθηνάς, είναι στημένα επάνω σε ψηλούς κίονες ιωνικού ρυθμού. Τοποθετήθηκαν στις θέσεις τους το 1381. Η γνώση των αρχαίων προτύπων και η άριστη δεξιοτεχνία του γλύπτη κάνουν το έργο που είναι βασισμένο στον Απόλλωνα του Μπελβεντέρε (ρωμαϊκό αντίγραφο, έργο πιθανόν του Λεωχάρη) ένα νέο έργο.